

XI — THEATROLOGICA — XI
EDENDA CURAT WALTER PUCHNER

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΥΠΡΟ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Επιστημονική επιμέλεια

ΑΝΤΡΗ Χ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΚΑΙΤΗ ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΓΑΛΑΖΗΣ

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

✱

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

THEATROLOGICA
XI.
Edenda curat Walter Puchner

ΗΡΟΔΟΤΟΣ / ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Εκδότης
Δημήτριος Κ. Σταμούλης

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ
ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΥΠΡΟ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Στη μνήμη του Γιάννη Κατσούρη

Λεμεσός, 30 Οκτωβρίου - 1 Νοεμβρίου 2015

ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ:

Θεατρικό Μουσείο Κύπρου
Πολιτιστικό Ίδρυμα Τράπεζας Κύπρου
Δήμος Λεμεσού
Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου

Με τη συνεργασία του Μεταπτυχιακού Προγράμματος
«Θεατρικές Σπουδές» του Ανοιχτού Πανεπιστημίου Κύπρου

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ
ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΥΠΡΟ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Επιστημονική επιμέλεια

ΑΝΤΡΗ Χ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΚΑΙΤΗ ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΓΑΛΑΖΗΣ

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

*

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Επιστημονική επιμέλεια

Άντρον Χ. Κωνσταντίνου, Καίτη Διαμαντάκου, Λεωνίδας Γαλάζης
Το θέατρο στη νεότερη και στη σύγχρονη Κύπρο. Πρακτικά συνεδρίου

Ηρόδοτος / Θεατρικό Μουσείο Κύπρου, Αθήνα, 2020
Πρωτότυπη έκδοση

Όλα τα δικαιώματα μετάφρασης, αναπαραγωγής, προσαρμογής
και οποιασδήποτε άλλης εκμετάλλευσης ή χρήσης
κατοχυρωμένα για όλες τις χώρες και χώρους του κόσμου.

Copyright © by Εκδόσεις Ηρόδοτος και Θεατρικό Μουσείο Κύπρου,
Αθήνα, 2020.
Ηρόδοτος, Μαντζάρου 9, GR 10672 Αθήνα.
All rights reserved.

ISBN 978-960-485-327-4

Στη μνήμη του Γιάννη Κατσούρη,
θεμελιωτή της κυπριακής Θεατρολογίας

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εκδοτικό σημείωμα	17
Πρόλογος από τον Βάλτερ Πούχνερ Η καταστατική πράξη της κυπριακής Θεατρολογίας	21
Μέρος Α΄ Τιμητικές ομιλίες	
<i>Βάλτερ Πούχνερ</i>	
Θέατρο και τόπος: Η Θεατρολογία της μικρής κλίμακας (με ειδική αναφορά στην Κύπρο).....	27
<i>Σάββας Πατσαλίδης</i>	
Το θέατρο των «μικρών» κρατών σε μια εποχή πλανητικών αυτοκρατοριών	49
Μέρος Β΄ Κυπριακή δραματουργία: Οι απαρχές	
<i>Λεωνίδας Γαλάζης</i>	
Η αποτίμηση της κυπριακής θεατρικής συγγραφής από τον Γιάννη Κατσούρη	73
<i>Χρυσόθεμις Σταματοπούλου-Βασιλάκου</i>	
Οι λόγιες Σαπφώ και Αιμιλία Λεοντιάς και το θεατρικό έργο τους	83
<i>Άγγελος Κυριακούδης</i>	
Ό Ιωάννης Καραγεωργιάδης (1842-1928) και τὰ θεατρικά του έργα	97
<i>Κατερίνα Καρρά</i>	
Λουκής Ακρίτας: Ένας Κύπριος γράφει θέατρο στην Αθήνα της Κατοχής και της Αντίστασης	113
<i>Ανθή Γ. Χοτζάκογλου</i>	
Το πεπρωμένο φυγείν αδύνατον (ή Οιδίπους): Άγνωστο χειρόγραφο σεναρίου Θεάτρου Σκιών (Καραγκιόζη) του Κύπριου καραγκιοζοπαίκτη Χριστόδουλου (Αντωνιάδη) Πάφου (1904-1987)	123

Το θέατρο στη νεότερη και στη σύγχρονη Κύπρο

Κυριακή Πετράκου

Τα (κυπριακά) αρχαιόθεμα έργα του Κύπρου Χρυσάνθη 151

Αγγέλα Κωνσταντινίδου

Η κυπριακή παραδοσιακή κατοικία μέσα από τα κυπριακά θεατρικά έργα 163

Μέρος Γ΄

Η νεότερη γενιά των Κυπρίων δραματουργών

Ευσεβία Χασάπη-Χριστοδούλου

Μεταγραφές της ελληνικής μυθολογίας στο θεατρικό έργο του Πάνου Ιωαννίδη 175

Ελένη Γκίνη

Η πρόσληψη της ιστορικής μνήμης στη δραματουργία. Νεοφύτου - Κατσικονούρης: Αγνοούμενοι και αγνοούμενες 189

Καίτη Διαμαντάκου

Εκτροπές του μύθου και της ταυτότητας στο θεατρικό έργο του Αντώνη Γεωργίου 201

Άντρον Χ. Κωνσταντίνου

Οι αυτόχθονες της οικογένειας στο ανέστιο δραματουργικό σύμπαν του Χαράλαμπου Γιάννου 217

Μαγδαλένα Ζήρα

Η σύγχρονη εγχώρια θεατρική γραφή στο οπλοστάσιο των καλλιτεχνών του θεάτρου 233

Μέρος Δ΄

Το θέατρο στην Κύπρο και στην Ελλάδα: Ένας διάλογος

Κωνσταντίνα Ριτσάτου

Κωνσταντίνος Σ. Πέρβελης: Ένας γνωστός-άγνωστος στην Κύπρο του ύστερου 19ου αιώνα 251

Κώστας Καρασαββίδης

Ο θίασος Νέα Σκηνή των Φυρστ - Μυράτ - Ροζάν - Λούπη στην Κύπρο (1 Μαρτίου - 4 Απριλίου 1931) 265

Πίνακας περιεχομένων

<i>Βαρβάρα Γεωργοπούλου</i> Το παγκύπριο επαγγελματικό θέατρο Προμηθέας και ο Αδαμάντιος Λεμός (1945-1946)	279
<i>Κωνσταντζα Γεωργακάκη</i> Ο θίασος Κυπριακό Θέατρο στην Αθήνα	293
<i>Ελένη Δουνδουλάκη</i> Ο Κύπριος βαρύτονος Τζων Μοδινός στην Εθνική Λυρική Σκηνή της Ελλάδας	309
<i>Σοφία Φελοπούλου</i> Ο Εύης Γαβριιλίδης στο Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελ- λάδος	323
Μέρος Ε΄ Θέατρο, κοινωνία, πολιτική, κριτική	
<i>Μαρία Ανδρ. Σπυροπούλου</i> Το θέατρο μέσα από τα εκπαιδευτικά περιοδικά της Κύ- πρου (1878-1974)	339
<i>Ελένη Πετρίτση</i> Κυπριακό θέατρο και βρετανική πολιτιστική πολιτική: Επιδιώξεις και προοπτικές ενός «θεατρικού διαλόγου» (1940-1970)	349
<i>Μαρίνα Αθανασίου</i> Το ερασιτεχνικό θέατρο στην Κύπρο κατά την κρίσιμη ει- κοσαετία 1955-1974	361
<i>Στυλιανή Κεραμίδα</i> Θέατρο Τέχνης Λονδίνου: Ιστορία, ιδεολογικές τάσεις και αισθητικές ζυμώσεις	377
<i>Παναγιώτα Σωτήρχου</i> Χαρτογραφώντας πτυχές μεταναστευτικών αναπαραστά- σεων στο ελληνοκυπριακό δράμα (1960-1974)	389
<i>Βασιλική Ανδρέου</i> Η εκπαίδευση των ηθοποιών στην Κύπρο	399

Το θέατρο στη νεότερη και στη σύγχρονη Κύπρο

<i>Αιμίλιος Χαραλαμπίδης & Χριστιάνα Καραγιάννη</i>	
Η θεατρική αφίσα στην Κύπρο ως παρέμβαση στον οπτικό πολιτισμό του τόπου και ως μέσο έκφρασης της πολιτικής ιστορίας του	415
<i>Γιάννης Λεοντάρης</i>	
<i>Forget-me-not</i> . Μια παράσταση που δεν συνάντησε το κοινό της.....	433
<i>Αύρα Σιδηροπούλου</i>	
Θεατρική πράξη και πολιτιστική πολιτική στην Κύπρο του 21ου αιώνα	447
<i>Σωτήρης Θεοχαρίδης & Αιμίλιος Χαραλαμπίδης</i>	
Μετατόπιση νοήματος: Η περιπέτεια της σύγχρονης κυπριακής θεατρικής γραφής	463
<i>Ζωή Βερβεροπούλου</i>	
Η σύγχρονη θεατρική κριτική στην Κύπρο και οι αξιολογικές πρακτικές της	477
Μέρος ΣΤ΄	
Η πρόσληψη της αρχαίας ελληνικής και της ξένης δραματολογίας	
<i>Έλενα Χριστοφόρου</i>	
Η αναβίωση του αρχαίου ελληνικού δράματος στη νεότερη Κύπρο: Τραγωδία, ιδεολογία και σχολική εκπαίδευση	495
<i>Αντώνης Γεωργίου</i>	
Παραστάσεις της <i>Μήδειας</i> του Ευριπίδη: Ένα παράδειγμα της πρόσληψης του αρχαίου δράματος στην Κύπρο	509
<i>Αγγελική Α. Ζάχου</i>	
Μιχάλης Χριστοδουλίδης: Μουσική στο αρχαίο δράμα	525
<i>Νεοφύτα Κυπριανού</i>	
Παραστάσεις αρχαίου δράματος στο πλαίσιο των Παγκύπριων Σχολικών Αγώνων Θεάτρου (1982-2014): Μια επισκόπηση	537
<i>Ασπασία Σκουρουμούνη Σταυρινού</i>	
Όψεις της ευριπίδειας <i>Εκάβης</i> : Το αρχαίο δράμα ως καλλιτεχνική και πολιτική πράξη	551

Πίνακας περιεχομένων

Μαρία Χαμάλη

«Η εξ Ελλάδος Αμερική»: Η παρουσία του αμερικανικού έργου στη θεατρική Κύπρο (1940-1960) 567

Χριστάκης Χριστοφί

Ο Μπέκετ στην κυπριακή θεατρική σκηνή 579

Περιλήψεις στα αγγλικά (Abstracts)..... 593

Πρόγραμμα Συνεδρίου 633

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο τόμος *Το θέατρο στη νεότερη και στη σύγχρονη Κύπρο* από τις Εκδόσεις Ηρόδοτος και το Θεατρικό Μουσείο Κύπρου αποτελεί τα πρακτικά του ομότιτλου επιστημονικού συνεδρίου, το οποίο πραγματοποιήθηκε το τριήμερο 30 Οκτωβρίου έως 1 Νοεμβρίου 2015 και συνδιοργανώθηκε από το Θεατρικό Μουσείο, τον Δήμο Λεμεσού, τον ΘΟΚ και το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Κύπρου, με τη στήριξη του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Θεατρικές Σπουδές» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου. Η επιστημονική επιτροπή του συνεδρίου απαρτίστηκε από τους Βάλτερ Πούχγερ (τιμητική συμμετοχή), Άντρη Χ. Κωνσταντίνου, Ιωάννα Χατζηκωστή, Αύρα Σιδηροπούλου και Λεωνίδα Γαλάζη, ο οποίος συνυπογράφει την επιμέλεια του τόμου μαζί με τις υπογράφουσες, ενώ ευχαριστίες οφείλονται στην Ιωάννα Χατζηκωστή και τη Μαρία Μηνά για τον συμβουλευτικό τους ρόλο στην έκδοση.

Τριάντα οκτώ (38) επιστημονικά άρθρα δημοσιεύονται στον τόμο, τα οποία εστιάζουν στο θέατρο στην Κύπρο ή σε Κύπριους καλλιτέχνες, με το φάσμα των θεματικών να εκτείνεται από την κυπριακή θεατρική γραφή στον διάλογο μεταξύ κυπριακού και νεοελληνικού θεάτρου, στην πρόσληψη του αρχαίου δράματος, στη σκηνοθεσία και την παράσταση έως και τη θεατρική δραστηριότητα σε συνάρτηση με την κοινωνία και την πολιτική.

Τα δημοσιευθέντα άρθρα αντιστοιχούν σε μεγάλο βαθμό στα κείμενα που ανακοινώθηκαν στο πλαίσιο του συνεδρίου, το πλήρες πρόγραμμα του οποίου παρατίθεται στο τέλος του τόμου. Υπάρχουν μικρές διαφοροποιήσεις από το πρόγραμμα του συνεδρίου ως προς τις θεματικές ενότητες στις οποίες χωρίζονται τα άρθρα. Καταρχάς, οι τίτλοι των ενοτήτων βασίζονται μεν στους τίτλους των επί μέρους

συνεδριών αλλά είναι ελαφρώς τροποποιημένοι. Η διαφοροποίηση αυτή κρίθηκε αναγκαία λόγω της απουσίας μερικών ανακοινώσεων που είτε ματαιώθηκαν μετά τη δημοσιοποίηση του προγράμματος είτε δεν εστάλησαν προς δημοσίευση στα πρακτικά. Επιπρόσθετα, καταβλήθηκε προσπάθεια να υπάρξει μια κατά το δυνατόν χρονολογική σειρά, ως προς τη θεματική των ενότητων, ώστε ο τόμος να συνιστά μια οιονεί ιστορία του νεότερου κυπριακού θεάτρου, στις ποικίλες περιοχές που κάλυψε το συνέδριο. Βάσει αυτής της λογικής, κρίθηκε λειτουργικότερη η ένταξη των νέων ερευνητών — για τους οποίους το 2015 είχε προβλεφθεί ειδική συνεδρία — στις γενικές θεματικές ενότητες της έκδοσης. Οι δύο τιμητικές ομιλίες προτάχθηκαν στον τόμο, καθώς αμφότερες εξετάζουν το θέατρο της Κύπρου στο πλαίσιο μιας ευρύτερης, παγκόσμιας οπτικής.

Κατά τη — μακρά — διαδικασία της επιμέλειας των κειμένων, για την οποία ευχαριστούμε τις/τους συγγραφείς τόσο για την αγαστή συνεργασία όσο και για την υπομονή τους, έγιναν άλλοτε μικρές τροποποιήσεις στα αρχικά κείμενα και ενίοτε στους ίδιους τους τίτλους κι άλλοτε εκτενέστερη αναθεώρηση και επικαιροποίησή τους, ώστε να καλυφθεί το χρονικό διάστημα από το συνέδριο έως την παρούσα έκδοση.

Ο τόμος εμπλουτίστηκε με περιλήψεις των άρθρων στην αγγλική γλώσσα, που παρατίθενται κατ' αλφαβητική σειρά με βάση το επώνυμο της/του συγγραφέα. Εκτός από ελάχιστες παρεμβάσεις, μορφολογικού κυρίως χαρακτήρα, οι αγγλικές περιλήψεις παραδίδονται όπως τις έστειλαν οι συγγραφείς τους.

Τα άρθρα δημοσιεύονται στο μονοτονικό σύστημα, με εξαίρεση τα μεμονωμένα αποσπάσματα από αρχαία κείμενα, στα οποία διατηρήθηκε το πολυτονικό, και το άρθρο του Άγγελου Κυριακούδη, το οποίο δημοσιεύεται εξ ολοκλήρου στο πολυτονικό, σύμφωνα με δική του επιθυμία. Ως προς τη γραφή των λέξεων στην κυπριακή διάλεκτο διατηρήθηκαν οι ορθογραφικές επιλογές των συγγραφέων ή των εκδόσεων από τις οποίες αυτές/οί παρέθεταν.

Η απήχηση του συνεδρίου είχε ξεπεράσει το 2015 τις προσδοκίες μας — τόσο ως προς την ανταπόκριση των συ-

Εκδοτικό σημείωμα

νέδρων όσο και ως προς την παρουσία του κοινού που παρακολούθησε τις εργασίες του — και ήταν πολύ τιμητική η αναγνώριση της σημασίας του ως σταθμού στην εδραίωση της κυπριακής Θεατρολογίας, ύστερα από τη θεμελίωσή της από τον ερευνητή Γιάννη Κατσούρη, στον οποίο αφιερώθηκε το συνέδριο και αφιερώνεται, σήμερα, ο ανά χειράς τόμος. Με μεγάλη χαρά και ευθύνη παραδίδουμε την έντυπη έκδοση του πλούσιου αυτού υλικού στην επιστημονική κοινότητα, στους μελετητές και τους ανθρώπους που αγαπούν το θέατρο ή/και μελετούν την ιστορία και τον πολιτισμό του νησιού. Ευελπιστούμε δε το παρόν πόνημα να αποτελέσει έναυσμα για ενίσχυση της ερευνητικής και της εκδοτικής δραστηριότητας γύρω από το θέατρο της Κύπρου και να συμβάλει ώστε η κυπριακή Θεατρολογία, που κάνει τα πρώτα της βήματα ως αυτόνομος επιστημονικός κλάδος, να γίνει γνωστή στην ελληνόφωνη και τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, αλλά και το κυπριακό θέατρο να εισέλθει σε ενεργότερο διάλογο με το ευρωπαϊκό και το παγκόσμιο θέατρο.

ΑΝΤΡΗ Χ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ - ΚΑΙΤΗ ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ